

## РАЗВИТИЕТО НА ПРИЛОЖНАТА ЕНТОМОЛОГИЯ ВЪ БЪЛГАРИЯ

отъ **Петъръ Чорбаджиевъ**, началникъ на Ентомологичния отдѣлъ при  
Земедѣлската опитна и контролна станция въ София.

## DIE ENTWICKELUNG DER ANGEWANDTE ENTOMOLOGIE IN BULGARIEN

von **P. Tschorbadjiew**, Chef der Entomologischen Abteilung der Landwirtschaftlichen Versuchs und Kontrol-Station in Sofia.

### I. История на въпроса

За вреднитѣ насѣкоми въ България почна да се говори въ печата още съ зараждането на нашата ентомологична наука, което датира къмъ края на 19 в., когато се появиха и първитѣ ентомологични трудове отъ мѣстни ентомолози. Преди още да се появи какъвто и да било наученъ трудъ върху вреднитѣ насѣкоми въ България, първиятъ нашъ ентомологъ г-нъ Никола Недѣлковъ още презъ 1893 год. издаде едно ръководство въ 100 стр. озаглавено: „Най-вредителнитѣ за овощнитѣ дървета насѣкоми и срѣдства за изтрѣблението имъ“. Макаръ и компелация, твърде симптоматично е издаването на една такава книга презъ това време, защото до миналата година, следъ единъ периодъ отъ 40 години, ние нѣмахме ръководство по вреднитѣ насѣкоми на културнитѣ растения у насъ.

Първитѣ проучвания върху вреднитѣ насѣкоми въ България започнаха, когато се откриха първитѣ земедѣлски опитни станции: въ Садово презъ 1902 год. и въ Образцовъ Чифликъ при Русе презъ 1905 г. Тѣзи станции презъ първитѣ години, до войнитѣ, имаха като главна задача установяване на главнитѣ неприятели и болести по културнитѣ растения, изучавания на тѣхната биология и намиране на срѣдства за борба срещу тѣхъ. Това се вижда отъ тѣхнитѣ отчети, материала на които, въ голѣмата си частъ бѣ върху неприятелитѣ и болеститѣ на растенията. Въ тѣзи проучвания, особено изпъкна агронома Константинъ Малковъ — директоръ на Земедѣлската опитна станция въ Садово, който даде около 40 работи върху вреднитѣ насѣкоми и чрезъ който се установиха надъ 200 вида вредни насѣкоми по културнитѣ растения въ България. Като най-важни негови

трудовете трябва да отбележим следните: 1) „Един нов неприятел по овощните дървета в Кюстендилско“; 2) „Едно много вредно насекоми по бадемите в Стара-Загора“ (*Eurytoma amygdali*); 3. „Най-вредните насекоми по културните растения в България през 1903 г.“ Този труд е печатан и в *Zeitschrift für Pflanzenkrankheiten*. Сжщо такива трудове са дадени за 1904, 1905, 1906, 1907 и 1908 год.. 4. „Един принос към проучване на вредните насекоми по културните растения в България“. Този неуморим деятел работи само няколко години и с неговата преждевременна смърт приложната ентомология у нас загуби много. Дълото на К. Малков бѣ продължено от неговия замѣстник г-нъ Станиславъ Доспѣвски — директоръ на Садовската земеделска опитна станция (убитъ през войната), който публикува нѣколко труда и отъ д-ръ Петъръ Козаровъ — директоръ на Земеделската опитна станция при Образцовъ-Чифликъ. Последниятъ, г-нъ д-ръ П. Козаровъ, публикува въ два тома годишни отчети на ръководената отъ него опитна станция, въ които значително мѣсто е дадено на неприятелитѣ и болеститѣ по културнитѣ растения. Отъ него са дадени нѣколко хвърчащи листове и са преведени книжкитѣ на професоръ Кирхнеръ върху неприятелитѣ на житнитѣ растения, на овощнитѣ дървета и на лозата.

Още по-голямъ напредѣкъ приложната ентомология въ България получи съ откриването на *Земеделската опитна станция въ София* въ 1911 год. Нейнъ пръвъ директоръ и основателъ бѣ Д-ръ П. Козаровъ, който следъ като организира станцията, я предаде на младия тогава фитопатологъ г-нъ В. Найденовъ. В. Найденовъ даде редица хубави статии, отъ които по-важни са: „Житната пиявица“, „Италианският скакалецъ и борбата изобщо съ скакалицитѣ“ и ценната студия „По-важнитѣ болести и неприятели по житнитѣ растения у насъ и борбата съ тѣхъ“. Сжщиятъ даде правилна насока на задачитѣ на Земеделската опитна станция, които задачи той много сполучливо формулира въ статията си: „Правилното организиране на борбата съ болеститѣ и неприятелитѣ на културнитѣ растения“ (рефератъ, четенъ на агрономичната конференция на 11 юлий 1915 год.). Тукъ той нашироко разглежда какъ да се организира земеделската опитна станция. — Начертанитѣ отъ него задачи на Софийската земл. опитна станция и днесъ служатъ за ръководно начало на всички опитни станции въ страната.

Въ тази станция се предвиди специална ентомологична секция съ специалистъ ентомологъ. За такъвъ, по препорѣка на Българското ентомологично дружество, бѣ назначенъ естественика Александъръ К. Дръновски, който бѣ изпратенъ и на специализация. Въ тази секция се концентрираха всички приложно-ентомологични проучвания въ

страната. Дейността на ентомологичната секция при Земеделската опитна станция въ София, превърната по късно въ ентомологиченъ отдѣлъ, може да се раздѣли на два периода: първи периодъ отъ 1912 г. до 1922 и втори периодъ отъ 1923 г. до днесъ.

Презъ първиятъ периодъ, отъ 1912 г. до 1922 г., ентомологичниятъ отдѣлъ едва се обособи. Поради войнитѣ и други вътрешни събития, отдѣлтъ не намѣри благоприятни условия за развитие. Презъ този периодъ не сж печатани отчети на Станцията, нито сведения за годишното разпространение на вреднитѣ насѣкоми. Задачитѣ на ентомологичния отдѣлъ бѣха: 1. Консултативна дейность, 2. Организиране на борбата съ масовитѣ неприятели, респ. скакалцитѣ, полскитѣ мишки и други, 3. Популяризиране на познания върху вреднитѣ насѣкоми и пропагандиране на борбата съ тѣхъ, 4. Проучване биологията на по-важнитѣ неприятели по културнитѣ растения. Такива сж направени: върху нѣколко вида вредни мухи по житнитѣ растения, върху агрилуса по розитѣ, тютюневата дървеничка (*Macrolophus costalis Fieb.*), италианския скакалецъ, и върху други насѣкоми. Най-важни публикации на ентомологичния отдѣлъ презъ този периодъ, дадени отъ Александъръ Дръновски сж следнитѣ: Измиране на италианския скакалецъ презъ 1919 и 1920 година въ Софийско; Непознати вредни мухи по житнитѣ растения у насъ; Нови видове за науката; Житната стъблена муха (*Chlorops taeniorus Meig.*); нанасянитѣ повреди и борбата съ нея въ Софийско, Мухата по класоветѣ на ечемика (*Lasiosina cinctipes Meig.*) и други.

Презъ този периодъ, борбата съ вреднитѣ насѣкоми посредствомъ химичнитѣ сръдства едва се зараждаше.

Презъ вториятъ периодъ отъ 1923 година до 1933, ентомологичниятъ отдѣлъ, въпрѣки редъ трудности, въ които бѣ поставенъ да работи, можа да се затвърди и приложно-ентомологичнитѣ проучвания въ страната бѣха тласнати значително напредъ. Къмъ такива проучвания бѣха привлечени и всички български ентомолози, както и различни други научни институти. Презъ този периодъ и задачитѣ, които се възложиха на ентомологичния отдѣлъ при Земеделската опитна станция въ София, се разшириха значително. Съ превръщането на тази станция и въ контролна, на ентомологичния отдѣлъ се възложи контролата на употребяванитѣ срещу вреднитѣ насѣкоми химични сръдства и препарати и контролата на внасянитѣ и изнасянитѣ отъ страната растения и растителни продукти по отношение на опаснитѣ вредни насѣкоми. Задачитѣ на ентомологичния отдѣлъ презъ последнитѣ години се очертаха така:

1. Изучвания върху вредната ентомофауна на културнитѣ растения, съ цель за установяване на тѣхния видовъ

съставъ, биология, екология, економичното имъ значение за отдѣлнитѣ растения или културни групи, разпространението имъ въ различнитѣ части на страната и по специални и пълни проучвания върху важнитѣ и съ по-голъмо стопанско значение видове.

2. Изследвания върху химичнитѣ срѣдства за борба съ неприятелитѣ по растенията.

3. Консултативна служба и ентомологична статистика.

4. Организиране на борбата съ масовитѣ неприятели.

5. Популяризиране на познания между населението върху неприятелитѣ на културнитѣ растения и пропагандиране на борбата съ сѣщитѣ, чрезъ издаване на различни научни и популярни публикации, хвърчащи листове и други.

6. Контрола върху препаратитѣ и материялитѣ употребявани за борба съ неприятелитѣ на растенията и

7. Контрола на вноса и износа на растения и на растителни продукти по отношение на опасни вредни насѣкоми.

Трѣбва да се отбележи, обаче, че всички тѣзи голѣми задачи, които сж поставени на ентомологичния отдѣлъ, се разработватъ недостатъчно, защото на този отдѣлъ отъ страна на Държавата днесъ още не е дадено нуждното мѣсто, което той трѣбва да има и, въобще, днесъ у насъ още липсва добра организация на службата по растителна защита.

Резултатитѣ отъ проучванията, визирани въ първата програмна задача на отдѣла, сж публикувани въ различни трудове, печатани въ издаваното отъ Министерството на Земедѣлието и държавнитѣ имоти списание: „Сведения по земедѣлието“, въ изданията на Земедѣлската опитна станция въ София, въ Известията на Българското ентомологично дружество и въ различни други издания. Материалитѣ по годишнитѣ наблюдения върху вреднитѣ насѣкоми, по отношение на тѣхното разпространение, причинени повреди, развитие и различни други биологични факти, се публикуваха редоѣно всѣка година, въ нѣколко труда, печатани въ списанието: „Сведения по земедѣлието“ и озаглавени: „Неприятелитѣ по културнитѣ растения въ България“.

Между проучванията, направени отъ ентомологичния отдѣлъ, по-важни сж следнитѣ:

Неприятелитѣ на рѣпицата, между които основно е проследенъ живота и развитието на рапичния бръмбаръ (*Entomoscelis adonidis* Pall.) и сж установени най-подходящитѣ срѣдства за борба срещу него. Отъ неприятелитѣ на лозата е работено главно върху гроздовия молецъ (*Polychrosis botrana* Schiff.). Освенъ изучаване на неговата биология, за борба срещу неговитѣ гжсеници, сж провѣрени множество химични срѣдства и сравнително установени най-добритѣ. Неприятелитѣ на овощнитѣ дървета сж проучени твърде подробно. Проучвани сж още короядитѣ (*Ipidae*) по всичката

дървесна растителност, щитоноснитъ въшки (*Coccidae*), скакалицитъ (*Orthoptera*), неприятелитъ на маслодайната роза, складовитъ неприятели. Отъ неприятелитъ на царевичата е работено върху царевичната коренова въшка (*Tetraneura ulmi* Deg.), царевичната пеперуда (*Pyrausta nubilalis* Hb.), зърновиятъ молецъ (*Sitotroga cerealella* Oliv.). Отъ неприятелитъ на житнитъ растения е работено върху житната пиявица (*Lema melanopa* L.) и житния бѣгачъ (*Zabrus gibbus* Fabr.).

Наредъ съ тѣзи проучвания се направиха такива и върху различни химични срѣдства, като последнитъ се провѣриха срещу по-важнитъ неприятели у насъ. Върху всички тѣзи проучвания сж дадени отдѣлни публикации. Изобщо, отъ специалиститъ на ентомологичния отдѣлъ при Земедѣлската опитна и контролна станция въ София, презъ втория периодъ отъ дейността му, се дадоха надъ 70 публикации, отъ които тукъ ще споменемъ само нѣколко: Неприятелитъ на културнитъ растения въ България (отдѣлни трудове за 1923, 1924, 1925 до 1929 год.); Вреднитъ скакалци въ България (видове, разпространение, вреда и организация на борбата); Бръштовата листна въшка (*Tetraneura ulmi* Deg.) по коренитъ на царевичата; Рапичния бръмбаръ (*Entomoscelis adonidis*); Приносъ къмъ изучаване короядитъ (*Ipidae*) въ България; Вреднитъ насѣкоми по овощнитъ дървета въ България; Резултати отъ една анкета по злата муха (*Simulia columbaczensis* Tomas.); Щитоноснитъ въшки; Гроздовия молецъ (*Polychrosis botrana* Schiff.) у насъ презъ 1930 год. и мѣрkitъ за борба съ него; Неприятелитъ по складиранитъ зърнени храни въ България; Ябълковия молецъ въ България и срѣдствата противъ него и други.

Една отъ най-важнитъ дейности на ентомологичниятъ отдѣлъ е борбата съ неприятелитъ по културнитъ растения. За въвеждане и пропагандиране на тази борба отъ страна на ентомологичния отдѣлъ, както и на Министерството на земедѣлието и държавнитъ имоти, презъ различни години сж предприемани различни акции. Така, презъ 1925 год. се организира масова борба срещу щитоносната въшка (*Iecanium corni* Bouché) по сливовата култура въ Кюстендилско, като необходимитъ за това химични срѣдства се отпуснаха отъ Министерството. Презъ 1928 год. се предприе масова борба срещу ларвитъ на рапичния бръмбаръ (*Entomoscelis adonidis*), въ всички околии на Северна България, кждето се отгледва рѣпицата, като отъ химичнитъ срѣдства се употреби парижка зеленина. За организирането и изпълнението на тази борба, чрезъ Парламента, се отпуснаха 5,000,000 лева, като съ една частъ отъ тази сума се набавиха специални моторни прѣскачки и парижка зеленина. Като резултатъ отъ тази голѣма акция, не само че се спаси рѣпицата отъ ларвитъ на рапичния бръмбаръ, който застрашаваше да повреди тази култура съ 60-

70% и съ това да причини на народното стопанство загуби 200-300 милиона лева, но борбата срещу този неприятел се възприе от населението и съ това се помогна изобщо за засилване на борбата съ неприятелитъ на културнитъ растения. Презъ 1929, 1930, 1931 се организира масово пръскане срещу гроздовия молецъ (*Polychrosis botrana*) въ застрашенитъ райони на Пловдивска и Пазарджиска околии, като за извършване на тази борба се отпускаха безплатно, или съ намалени цени, необходимитъ химически срѣдства.

Масова борба се организира презъ 1929 година и срещу агрилуса (*Agrilus communis mokrzeckii* Obenb.) по маслодайната роза въ Карловско и Казанлъшко, посрѣдствомъ почистване на нападнатитъ рози.

Масови борби сж извършвани многократно още и срещу скакалицитъ (*Acridoidea*), посрѣдствомъ механични срѣдства, срещу лалугеритъ посрѣдствомъ сѣровжглеродъ, срещу полскитъ мишки (*Arvicola (Microtus) arvalis* Pall.), посрѣдствомъ стрихниново жито и срещу различни други неприятели. Като резултатъ отъ всички тѣзи акции, въ страната се въведоха много отъ употребяванитъ въ другитъ страни химични срѣдства, каквито сж арсененитъ съединения, никотиновитъ препарати, карболинеумътъ и други, които постепенно намиратъ все по-широко употребление.

Въ връзка съ всичко това, можаха да се изпитатъ и провѣри ефикасно тѣта на почти всички употребявани химични срѣдства, като съ много отъ тѣхъ се направиха и сравнителни опити.

За засилването на борбата съ вреднитъ насѣкоми, която борба трѣбва да бѣде задължителна и повсемѣстна, поради обстоятелството, че насѣкомитъ иматъ голѣма подвижностъ, често се появяватъ въ огромни количества и обхващатъ цѣли области, презъ 1930 год. (26. IV.), по инициативата на Министерството на земедѣлието и държавнитъ имоти се прокара специаленъ Законъ за защита на растенията отъ болести и неприятели, въ който се предвиждатъ редъ санкции срещу неизпълнителитъ на неговитъ повеления. За сѣщата цель отъ Министерството на земедѣлието и държавнитъ имоти и отъ ентомологичния отдѣлъ се издадоха редъ наредби и окръжни. А за популяризиране на познания по борбата съ вреднитъ насѣкоми, отъ ентомологичния отдѣлъ се публикуваха много хвърчащи листове и улѣтвания за живота и развитието на по-важнитъ вредни насѣкоми и за начинитъ на тѣхното изтрѣбление, които издания масово и безплатно се прѣскаха между населението.

За да може борбата срещу вреднитъ насѣкоми посрѣдствомъ химичнитъ срѣдства да бѣде по-евтина и съ това да се подпомогне за нейното разширение, се изработи специална наредба, възъ основа чл. 94 отъ Закона за подобрене на

земедѣлското производство и опазване на полскитѣ имоти, споредъ която, внасянитѣ въ страната инсектисиди и фунги-сиди се освобождаватъ отъ мито. За сжщата целъ, въ най-ново време се заработи и за намиране на евтини мѣстни срѣдства за борба съ насѣкомитѣ, въ която посока проучванията сж още въ своето начало.

За да се засили контролата върху пренасянето на вредни насѣкоми въ страната, се възприе България да се присъедини къмъ Международната конвенция за защита на растенията отъ 16 априлъ 1929 год., съ централно седалище Римъ и това формално се извърши на 13 май 1933 год. Макаръ че още не е уредена специална служба по здравната контрола на вноса и износа по отношение на неприятелитѣ и болеститѣ на растенията, такава се извършва и днесъ чрезъ ентомологичния и фитопатологичния отдѣли при Земедѣлската опитна и контролна станция въ София, за която целъ се създаде и специаленъ правилникъ, печатанъ въ Държавенъ вестникъ, бр. 168, отъ 25. X. 1932 година.

Освенъ въ ентомолог. отдѣлъ при земедѣлската опитна станция въ София, съ приложно-ентомологични проучвания се занимаватъ и други научни институти. На първо мѣсто тукъ трѣбва да споменемъ за Царската ентомологическа станция и Царскитѣ природонаучни институти, една отъ задачитѣ на които е да проучватъ биологията на вреднитѣ насѣкоми, съ огледъ намиране на срѣдства за борба. Като по-важни тѣхни проучвания трѣбва да се отбележатъ следнитѣ: Нощнитѣ пеперуди въ България съ специаленъ огледъ върху вреднитѣ видове (д-ръ Ив. Бурешъ); Изучвания върху биологията на гроздовия молецъ (*Polychrosis botrana* Schiff.) и начинитѣ за неговото унищожение (д-ръ Ив. Бурешъ); Сивия червей, като неприятелъ на лозата (Д. Илчевъ); Мъхнатия бръмбаръ, като неприятелъ на овощнитѣ и житни растения (Д. Илчевъ); Паразитни мухи изъ семейството *Pupiparae* (П. Дрѣнски); Изъ биологията на сивата ливадна пеперуда въ България презъ 1930 г. (П. Дрѣнски); Въгарцитѣ, сем. *Oestridae* (*Diptera*) въ България; Приносъ къмъ изучване кърлежитѣ въ България (П. Дрѣнски), а напоследъкъ въ Царск. ентомологична станция се работи специално и върху болеститѣ и неприятелитѣ на пчелитѣ. Като резултатъ отъ тази нова дейность на Царската ентомологична станция, излезе, като издание на Бълг. кооперация „Нектаръ“, книжката отъ П. Дрѣнски: „Болести и неприятели по пчелитѣ презъ 1933 година“.

Сжщо така и Българското ентомологично дружество съдейства за проучване на вреднитѣ насѣкоми, било като въ неговитѣ срещи се рефериратъ правенитѣ наблюдения и проучвания, било като въ издаванитѣ отъ него „Известия“ се печататъ приложно-ентомологични трудове на неговитѣ членове.

Освенъ поменатитѣ институти, отдѣлни приложно-ентомологични въпроси сѣ разработвани и отъ други научни институти и лица. Напримѣръ, въ Зоологичния институтъ при физикоматематичния факултетъ на държавния Университетъ, отъ доцента по ентомология Д. Йоакимовъ е работено върху биологията на червеноглавата борова оса *Lyda erythrocephala* L. и срѣдствата за борба срещу нея, а отъ проф. д-ръ Ст. Консуловъ върху агрилуса (*Agrilus viridis* L.) по маслодайната роза и върху злата муха (*Simulia columbaczensis* Tom.) по добитѣка. Въ института по лозарството при Агрономо-лесовѣдския факултетъ отъ асистента Ив. Георгиевъ е работено върху гроздовия молецъ (*Polychrosis botrana* Schiff.). Проучена е биологията на този неприятелъ и е провѣрена практическата ефикасность на нѣколко инсектисиди. Въ Института по лесовѣдство при сѣщия факултетъ, отъ асистента М. Русковъ, по настоящемъ доцентъ, е работено върху боровата процессионка (*Thaumatorpoea pytiocampa*), на която е проследенъ живота и развитието ѝ у насъ. Въ опитното поле за тютюнева култура при с. Рила, Дупнишко е работено върху тютюневия трипсъ (*Thrips tabaci* Lind.). Отъ младия агрономъ Асѣнъ Лазаровъ, по-рано командированъ при Агрономичния факултетъ, а по настоящемъ директоръ на Зимно земеделско училище, сѣ публикувани нѣколко приложно-ентомологични труда, между които, като твърде ценни трѣбва да отбележимъ следнитѣ: Изследване върху биологията на граховия бръмбаръ (*Bruchus pisi* L.) и вредата отъ него; Борбата съ неприятелитѣ на културнитѣ растения; Нови изследвания върху причинитѣ за масовото появяване на вреднитѣ насѣкоми; Върху инсектисиднитѣ свойства на продуктитѣ отъ сухата дестилация на тютюна; Аеропланната борба съ вредителитѣ на растенията и приложението ѝ въ нашето горско стопанство. Презъ последнитѣ години се публикуваха и множество други работи върху вреднитѣ насѣкоми въ България, които иматъ повече компелативенъ характеръ, а малка научна стойность.

Като успѣхи въ развитието на приложната ентомология въ България трѣбва да отбележимъ още откриването на доцентура по ентомология при Агрономо-лесовѣдския факултетъ презъ 1924 год., която се зае отъ дружественния членъ Димитъръ Йоакимовъ, чрезъ който се издаде Рѣководство по ентомология (въ 490 страници), нагодено за студенти. Сѣщо така и назначаването на титуляренъ началникъ на ентомологичния отдѣлъ при земеделската опитна станция въ София (П. Чорбаджиевъ) допринесе за по-усилено разработване на приложно-ентомологични въпроси.

Въ заключение, може да се каже, че презъ последното десетолѣтие приложно-ентомологичнитѣ проучвания въ България се засилиха твърде много, въ сравнение съ направе-

ното до тогава и се постигнаха значителни резултати. Това се потвърждава отъ публикуванитѣ трудове по приложна ентомология, които по брой и научна стойностъ не отстъпватъ на зоогеографскитѣ и систематичнитѣ публикации, явление, което се забелязва и въ другитѣ страни, особено въ земеделскитѣ.

Днесъ, вредната ентомофауна на България е вече значително охарактеризирана. Установени сж надъ 700 вида вредни насѣкоми, които включватъ почти всички главни и второстепенни, съ стопанско значение неприятели. На една значителна частъ отъ тѣзи неприятели, около 150 вида, е разясненъ живота и развитието имъ и сж посочени срѣдства за борба срещу тѣхъ, а всичко това е отъ голѣма практическа стойностъ, при борбата за вреднитѣ насѣкоми, която борба срещу много отъ главнитѣ вредни видове е вече възприета и въведена въ страната въ значителна степенъ.

Но трѣбва да се отбележи сжщо, че за развитието на приложната ентомология, която има като основна целъ, чрезъ всестрано проучване живота и развитието на вреднитѣ насѣкоми и намиране на срѣдства за борба срещу тѣхъ, да помогне за намаляване на причиняванитѣ отъ тѣхъ загуби, възлизащи на около 1 милиардъ и 500 милиона лева годишно, отъ страна на Държавата, въпрѣки извършеното до сега е направено все пакъ доста малко. Направеното до сега е въ значителна степенъ дѣло и на частната инициатива на българскитѣ ентомолози, работници въ полето на приложната ентомология. Обаче, нуждата отъ разширение на държавната служба по приложна ентомология напоследѣкъ се съзнава отъ всички и ние се надѣваме, че не е далечъ времето, когато тази служба ще бжде поставена на висотата, която ѝ подобава и за което Българското ентомологично дружество отъ 25 години работи.

## II. По-важни публикации по приложна ентомология на България (Die wichtigeren Publicationen über die angewandte Entomologie in Bulgarien).

Байловъ Димитъръ: Приносъ къмъ проучване борбата противъ тютюневия трипсъ въ България. — Сп. на земеделскитѣ изпит. институти въ България. Год. IV, кн. 4-5, стр. 21-26. София, 1929 г.

Бернкопфъ, К.: Скакалицѣ и унищожението имъ: Упжтвания за борба съ болеститѣ и неприятелитѣ на земеделскитѣ растения, № 11. Държ. земед. оп. станция Садово, 13 стр. Пловдивъ, 1909.

Бернкопфъ, К.: Болеститѣ и неприятелитѣ на розата,

тѣхното разпознаване и унищожение. Изд. на Мин. Земедѣл. държ. имоти, 60 стр. Пловдивъ, 1912.

Ботевъ С.: Борбата противъ рапичния бръмбаръ (*Entomoscelis adonidis* Pall. въ 1928 г. — Изд. на Мин. Земед. и държ. имоти, 45 стр. София, 1928.

Бурешъ, Д-ръ Ив.: Нощнитѣ пеперуди на България съ специаленъ огледъ върху вреднитѣ видове. Трудове на Бълг. природоизп. д-во. Книга VII, стр. 11-100. София, 1915.

Бурешъ, Д-ръ Ив.: Лозовиятъ молецъ (*Polychrosis botrana* Schiff.) неговата биология и срѣдства за борба съ него. Трудове на Бълг. природоизпитателно д-во. Книга X, стр. 147-173 + 1 табл. София, 1923.

Бурешъ, Д-ръ Ив.: Изучвания върху биологията на лозовия молецъ (*Polychrosis botrana*) и начинитѣ за неговото унищожение. Спис. на земед. изпит. институти въ България. Год. III, бр. 3-4, стр. 271-300. София, 1925.

Бѣлчевъ, Б. Ив.: Гроздовиятъ молецъ (*Polychrosis botrana*). Приносъ къмъ изследването биологията на този паразитъ и срѣдствата за борба съ него у насъ. 43 стр. + 1 цв. таблица. Ст. Загора, 1930.

Василевъ, П.: Единъ новъ неприятель на лозята въ България. Лозовиятъ молецъ, 48 стр. Изд. на Кюстендилски окръженъ съветъ, Кюстендилъ, 1922.

Георгиевъ Ив.: Приносъ къмъ проучване биологията на шарения гроздовъ молецъ (*Polychrosis botrana* Schiff.) и срѣдствата за борба противъ него. Годишникъ на Агрономолѣсов. факултетъ. Кн. VI за 1927/1928 г. Стр. 13-54 + 6 табл. София, 1928.

Георгиевъ, Ив.: Der Heu und Sauerwurm in Bulgarien. Nachrichten über Schädlingsbekämpfung. II, № 2. S. 42-44. Leverkusen, 1928.

Григориевъ, В. А.: Миризливия дървоядъ (*Cossus ligniperda* Fabr.) и мѣрkitѣ за борба съ него. Земедѣлие. Год. XXVII, бр. 9, стр. 185-138. София, 1923.

Григориевъ, В. А.: Бележки по биологията на тютюневия трипсъ *Thrips tabaci* Lind. и растителната дървеничка *Macrolophus costalis* Fieb., 56 стр. + 1 таблица. Бълг. земл. др-во. Научни трудове № 16. София, 1926.

Данаиловъ Д.: Скакалицѣ и срѣдства за тѣхното унищожение. Хв. листъ № 2. Изд. Бургаската Държ. подв. земл. катедра. 16 стр. Бургасъ, 1921.

Димитровъ Т. и Русковъ М.: Насѣкомни и гѣбни вредители въ нашитѣ гори. Горски прегледъ. Год. XIII, бр. 6, стр. 207-214. София, 1927.

Доспѣвски, Д-ръ Ст.: Изследвания и наблюдения върху разни болести и неприятели по културнитѣ растения. Изд. М-во Търговията и Земедѣлието. 107 стр. Пловдивъ, 1908.

Доспѣвски, Д-ръ Ст.: Изследвания и наблюдения

на болеститѣ и неприятелитѣ на културнитѣ растения. Год. отчетъ на Държ. земл. опитна станция въ Садово. Год. VII, стр. 88-103. Пловдивъ, 1910.

Дрѣновски, Ал. К.: *Macrolophus costalis* Fieb. Едно ново вредително насѣкомо по зеленитѣ тютюневи растения въ България. Спис. земл. изпит. институти въ България. Год. II, бр. 2-3, стр. 180-188. София, 1920.

Дрѣновски, Ал. К.: Масовото измиране на италианския скакалецъ (*Calliptamus italicus* L.) презъ 1919 г., а на ларвата му презъ 1920. Естествознание и География. Год. V, бр. 9-10, стр. 390-392. София, 1921.

Дрѣновски, Ал. К.: Непознати вредни мухи на житнитѣ растения у насъ. Нови видове за науката. Свед. по земледѣлието. Год. V, бр. 10, стр. 12-15. София, 1921.

Дрѣновски, Ал. К.: *Chlorops taeniopus* Mieg. Житна стѣблена муха, нанасянитѣ повреди и борбата съ нея въ Софийско. Архивъ на Мин. зем. и държ. имоти. Томъ II, стр. 1-32. София, 1922.

Дрѣновски, Ал. К.: *Lasiosina cinctipes* Mieg. (Diptera). Мухата по класоветѣ на ечемика, нанасянитѣ повреди отъ нея въ Софийско и възможната борба. Сведения по земедѣлието. Год. IV, бр. 3-4, стр. 29-62. София, 1923.

Дрѣновски, Ал. К.: Вреднитѣ за нашитѣ гори ликояди бръмбари отъ фамилията *Ipidae*. Ibid. Год. IV, бр. 12, стр. 13-23. София, 1923.

Дрѣновски, Ал. К.: Вредни насѣкоми по тютюна у насъ. Изд. кооперат. тютюнопроизв. синдикатъ въ Ловечъ. 56 стр. София, 1923.

Дрѣновски, Ал. К.: Единъ вреденъ видъ гжсеница по бора у насъ (*Thaumetoea pityocampa* Schiff.). Горски прегледъ. Год. IX, бр. 7, стр. 234-247. София, 1923.

Дрѣновски, Ал. К.: Най-пригодната днешна борба съ скакалицѣ. Списание на зем. изпитателни институти. Год. III, бр. 1, стр. 89-98. София, 1924.

Дрѣнски П.: Единъ вреденъ акаръ (*Eriophyes phloeoscoptes* Nal.) по сливовитѣ дървета у насъ. Сп. Сведения по земледѣлието, год. VI, брой 4-6. София, 1925.

Дрѣнски П.: Приносъ къмъ биологията на сливовия акаръ (*Eriophyes phloeoscoptes* Nal.). Известия на Бълг. ентомологично д-во, кн. II. София, 1925.

Дрѣнски, П.: Паразитни мухи отъ сем. *Pupiparae* (Diptera) у насъ. Изв. на Бълг. ентомолог. д-во. Книга III, стр. 89-104. София, 1926.

Дрѣнски, П.: Дървеницитѣ (сем. *Cimicidae*) въ България и срѣдства за борба съ тѣхъ. Трудове на Бълг. Природоизпит. д-во. Книга 13, стр. 63-96. София, 1928.

Дрѣнски, П. Кръвсмучащи мухи отъ семейство *Tabanidae* (ободи) въ България. Изв. на Царскитѣ природонаучни институти. Кн. II, стр. 55-128. София, 1929.

Дрънски, П.: Болести и неприятели по житните растения въ България. Сведения по земеделието. Год. XI, бр. 7-8, стр. 3-54. София, 1930.

Дрънски, П.: Изъ биологията на сивата ливадна пеперуда *Loxostege (Phlyctaenodes) sticticalis* L. въ България и срѣдства за борба съ нея. Изв. на Бълг. Ентомол. д-во. Книга V, стр. 39-62. София, 1930.

Дрънски П.; Паразитни мухи отъ сем. *Oestridae*, въгарци въ България. Изв. на Цар. природонауч. инст., кн. VI, стр. 125-149. София, 1933.

Илчевъ, Д.: Мъхнатиятъ бръмбаръ по цвѣтоветъ на овошнитъ и житни растения. Сведения по земеделието. Год. IV, бр. 2, стр. 5-13. София, 1923.

Илчевъ, Д.: Сивия червей като неприятел на лозята. Ibid. Год. IV, бр. 2, стр. 14-27. София, 1923.

Илчевъ, Д.: Приносъ къмъ изучаване биологията на вредния скакалецъ *Calliptamus italicus* L. Изв. на Бълг. ентомол. др-во. Кн. II, стр. 54-55. София, 1925.

Илчевъ, Д.: Граховиятъ бръмбаръ. Земеделие. Год. XXVIII, бр. 3, стр. 40-42. София, 1924.

Йоакимовъ, Д.: Биологията на червоглавата борова оса (*Acantholida erythrocephala* L.), вредата отъ нея и срѣдства за унищожението ѝ. Год. Софийския Университетъ, физико-математич. факултетъ. Кн. I, стр. 87-137. София, 1923.

Йоакимовъ, Д.: Значението на насѣкомитъ въ стопанството. Год. Соф. университетъ. Агроном. факултетъ. Кн. VI, стр. 243-255. София, 1926.

Йоакимовъ, Д.: Оси и стършели презъ лѣтото 1923 г. у насъ. Изв. Бълг. ентом. д-во. Книга V, стр. 163-174. София, 1930.

Йоакимовъ, Д.: Сивата ливадна пеперуда. Земл. стопанство. Год. IV, бр. 3, стр. 1-8. София, 1930.

Йоакимовъ, Д.: Ръководство по ентомология. Университетска библиотека, № 103. Стр. VII+492. София, 1930.

Ковачевски, Ив.: Стѣблениятъ червей по царевичата и конопа *Pyrausta nubilalis*. Земледелие. Год. XXXII, бр. 5, стр. 153-155. София, 1929.

Козаровъ, Д-ръ П.: Списъкъ на болеститъ и неприятелитъ по културнитъ растения, наблюдавани въ сев. България презъ 1907 г., за които е било съобщено въ станцията. Трудове Д. З. О. станция Обр.-Чифликъ. Томъ I, часть 2, стр. 215-264. Варна, 1908.

Козаровъ, Д-ръ П.: Болести и неприятели по културнитъ растения въ Сев. България презъ 1908 год. Трудове на Държ. земл. опитна станция Образцовъ-Чифликъ при Русе. Томъ II, часть 2, стр. 73-102. Варна, 1909.

Козаровъ, Д-ръ П.: Болести и неприятели по културнитъ растения въ Северна България презъ 1908 г. Трудове на Държ. земл. опитна станция въ Обр.-Чифликъ при Русе. Томъ II, часть 1, стр. 68-145. Варна, 1910.

Консуловъ, Д-ръ Ст.: Комарната фауна и борбата съ маларията въ Македония. Год. Соф. университетъ. Год. XIII-XIV, стр. 1-64. София, 1919.

Консуловъ, Д-ръ Ст.: Оризосѣянето и маларията. Списание Земл. изпит. институти. Год. II, бр. 1-2, стр. 86-120. София, 1921.

Консуловъ, Д-ръ Ст.: Бележки върху вредителитъ на маслодайната роза. Год. соф. университетъ. Кн. XIX, стр. 306-320. София, 1923.

Консуловъ, Д-ръ Ст. и Паспалевъ, П.: Предварителни изучвания върху злата муха. Трудове на Българския наученъ земл. стоп. институтъ. № 10, стр. 3-13. София, 1924.

Консуловъ, Д-ръ Ст. и Паспалевъ, Г.: Изучвания върху злата муха (*Simulidae*). Год. Соф. университетъ. Книга XX. София, 1925.

Crossman, S. S.: Imported insect enemies of the Gipsy moth and the brawn tail moth. Technical Bulletin. № 86. 1-148. Washington D. C., 1929.

Лазаровъ, А. В.: Борбата съ неприятелитъ на културнитъ растения. Свед. по земедѣлието. Год. XI, бр. 9-10, стр. 3-33. София, 1930.

Лазаровъ, А. В.: Изследвания върху биологията на граховия бръмбаръ *Larid pisi* L. и вредата му. Изв. Бълг. ентомол. д-во. Кн. VI, стр. 98-114. София, 1931.

Лазаровъ, А. В.: Аеропланната борба съ вредителитъ на растенията и приложението ѝ въ нашето стопанство. Горски прегледъ. Год. XVII, бр. 7-8, стр. 221-228. София, 1931.

Лазаровъ, А. В.: Нови изследвания върху причинитъ за масовото появяване на вреднитъ насѣкоми. Горски прегледъ. Год. XVIII, кн. 8-9. София, 1932.

Лазаровъ, А. В. и Стайковъ Цв.: Върху инсектисидната стойностъ на продуктитъ отъ сухата дестилация на тютюна. Год. на Соф. университетъ. Агрономо-лесов. факултетъ. Т. IX, за 1930-1931 г., стр. 509. София, 1931.

Лазаровъ, А. В.: Още за нозематозата у пчелитъ. Пчела. Год. XXVI. София, 1933.

Лазаровъ, А. В.: Нашето овощарство въ връзка съ неприятелитъ на овощнитъ дървета. Земледѣлие. Г. XXXVII, кн. 10, стр. 167-169. София, 1933.

Лиловъ, П.: Червясането на сливитъ. Земл. практика. Год. XII, бр. 9, стр. 34-37. София, 1931.

Маждраковъ, П.: Наблюдения върху живота на рачичния бръмбаръ (*Entomoscelis adonidis* Pall.) и опити за

борба съ него. Изд. на Държ. земл. опитно поле. при Павликени. 25 стр. Павликени, 1931.

Малковъ, К.: Неприятелѣ и болести по земеделскитѣ растения при опитното поле на Садовското земл. у-ще презъ 1900 и 1901 година. Ibid. Год. IV, бр. 9-10, стр. 276-283. Пловдивъ 1901 г.

Малковъ, К.: Единъ новъ неприятелъ по овощнитѣ дървета въ Кюстендилско. Садово. Год. VI, бр. 2, стр. 42-45. Пловдивъ 1930.

Малковъ, К.: Болести и повреди по рапицата и сръд-ствата за тѣхното унищожение, 54+II стр. София 1903.

Малковъ, К.: Die Cicade *Tettigonia viridis* L. als Schädiger der Obstbäume in Bulgarien. Zeitschr. für Pflanzenkrankheiten. Bd. XIV, S. 40-43. Stuttgart 1904.

Malkoff, K.: Schädlichsten Insekten und Pflanzkrankheiten, welche an der Kulturpflanzen in Bulgarien während des Jahres 1903 geschädigt haben. Zeitschrift für Pflanzenkrankheiten, d. XV, S. 50-53. Stuttgart, 1905.

Малковъ, К.: По-главнитѣ болести и повреди по земеделскитѣ растения, овощнитѣ дървета и зеленчуцитѣ, които сж се появили презъ 1903 г. въ Садово и околността. Год. отчетъ на Държ. земл. опитна станция. Садово. Год. I, стр. 201-208. Пловдивъ 1914.

Малковъ, К.: Насѣкомото *Scolytus rugulosus* като повреждачъ пшпкитѣ на вишнитѣ. Ibid. Год. II, стр. 180-182. Пловдивъ 1905.

Малковъ, К.: Кратко описание на най-разпространенитѣ болести и повреди по земеделскитѣ растения и овощнитѣ дървета, които сж се появили презъ 1903 и 1904 год. въ Княжеството. Ibid. Год. II, стр. 188-233. Пловдивъ 1905.

Малковъ, К.: Най-разпространенитѣ болести и повреди появени по земеделскитѣ растения и овощнитѣ дървета презъ 1905 година въ Княжество България. Ibid. Год. III, стр. 120-121. Пловдивъ 1906.

Малковъ К.: Описание на по-главнитѣ болести и повреди по културнитѣ растения, които сж се явили презъ 1905 год. Княжество България. Ibid. Год. III, стр. 121-140. Пловдивъ, 1906.

Малковъ, К.: Едно много вредно насѣкомо по бадемитѣ въ Стара-Загора. Ibid. Год. III, стр. 162-164. Пловдивъ, 1906.

Малковъ, К.: Най-разпространенитѣ болести и повреди появени по земеделскитѣ растения и овощнитѣ дървета презъ 1906 година въ Княжество България. Год. отчетъ на Държ. земл. оп. станция въ Садово. Год. IV, стр. 156-157. Пловдивъ, 1907.

Малковъ, К.: Описание на нѣкои отъ болеститѣ по земеделскитѣ растения появени презъ 1906 год. въ Кюстендилско. Ibid. Год. IV, стр. 158-176. Пловдивъ, 1907.

Малковъ, К.: Единъ приносъ къмъ проучване вреднитъ насѣкоми по кутурнитъ растения у насъ. Трудове на Държ. землед. оп. станция въ Садово, № 2, стр. 47-54. Пловдивъ, 1907.

Малковъ, К. и Доспѣвски, Д-ръ Ст.: Кратко описание на болеститъ и повредитъ по земеделскитъ растения презъ 1907 год., за борба противъ които сж поискани наставления отъ Садовската земедел. опитна станция. Ibid. Год. V, стр. 212-274. Пловдивъ, 1908.

Маноловъ, С.: Маларията и комаритъ въ Бургасъ и околността. Ibid. Год. V, бр. 3, стр. 115-128. София, 1907.

Марковичъ, А.: Нови сръдства за борба съ скакалицитъ. Сведения по земледѣлието. Год. II, бр. 7-8, стр. 15-18. София, 1921.

Марковъ, Вл. Н.: Голубашката муха (*Simulia columbaczensis*). Свед. по земледѣлието. Год. IV, бр. 3-4, стр. 13-18. София, 1921.

Мокржецки, С. А.: Причинитъ за упадане на розовата култура въ България. Свед. по земледѣлието. Год. II, бр. 7-8, стр. 19-23. София, 1921.

Мокржецки, С. А.: Върху биологията на нѣкои нови вредители по розитъ въ България. Трудове Бѣлг. природоизпитателно д-во. Кн. 9, стр. 17-26. София, 1922.

Мокржецки, С. А.: *Xyletinus (Lasioderma) serricorni* F. — Сигарный жучек, Zigarren Käfer, Cigarettenbeetle въ Болгарии. Изв. Бѣлг. ентом. д-во. Кн. II, стр. 64-66. София, 1925.

Mokrzecki, Prof. Z.: Neumotte (*Ephestia elutella* Hb.) ein grosse Schädling des Rohtabaks in den Speichern, ihre Biologie und Bekämpfungsmittel. Institut der Forstentomol. skier-niewice (Polen). S. 1-29. Warszawa 1931.

Найденовъ, В.: Италианския скакалецъ и борбата изобщо съ скакалицитъ. Изд. на Бѣлг. земеделско дружество. 44 стр. София, 1920.

Найденовъ, В.: Резултати отъ една анкета за изпитванитъ въ практиката сръдства за борба съ кръвната въшка. Бѣлг. овощарство. Год. I, бр. 2, стр. 31-36; бр. 3, стр. 57-59. София, 1920.

Найденовъ, В.: По-важнитъ болести и неприятели по житнитъ растения у насъ и борбата съ тѣхъ. Библ. селско стопанство. № 23, 80 стр. София, 1921.

Недѣлковъ, Н.: Най-вредителнитъ за овощнитъ дървета насѣкоми и сръдства за изтрѣблението имъ. VI+100 стр. Пловдивъ, 1893.

Недѣлчевъ, Н.: Съобщение върху *Antispila rivillei* Stainton по лозата. Изв. на Бѣлг. ентом. д-во, кн. IV, стр. 21. София, 1927.

Петковъ, П.: Масовото измиране на червенокрилниятъ скакалецъ *Caloptenus italicus* презъ 1919 год. Сп. зем. изпит.

институтъ въ България. Год. II, бр. 1-2, стр. 40-61. София, 1921.

Петковъ, П.: Опитъ за практическо приложение на *Empusa grilli* Now. като изстребителъ на скакалцитъ. Год. Соф. университетъ. Кн. XIX, стр. 197-203I, София, 1923.

Петрова, Мара: Ябълковиятъ молецъ въ България и срѣдства противъ него. Спис. землед. опитни институти въ България. Год. V, кн. 9-10, стр. 33-65. София, 1933.

Поповъ, Василъ: Царевична бухлатка (*Heliothis armigera*).

Поповъ, П. Я.: Черешевата муха и вредата отъ нея. Бълг. оовощарство. Год. IX, бр. 4, стр. 81-84. София, 1928.

Пуріевичъ, К. А. (Бързакъ, Ив. П): Най-голъмитъ неприятели на земледѣлието. Стр. 1-112. Варна, 1895.

Русковъ, М. Д.: Нѣкои вредни за нашитъ гори насѣкоми констатирани презъ 1927 год. Изв. на Бълг. ентом. д-во. Кн. 4, стр. 57-64. София, 1928.

Русковъ, М. Д.: Корояди. Горски прегледъ. Год. XIV, бр. 2, стр. 69-78. София, 1928.

Русковъ, М. Д.: Приносъ къмъ изучваніята на поврежданията отъ насѣкоми въ нашитъ гори. Ibid. Год. XIV, бр. 11-12, стр. 477-490. София, 1929.

Русковъ, М. Д.: Разпространение и разпредѣление на боровата процесионка у насъ и борбата съ нея. в. „Борба срещу насѣкомитъ и болеститъ по растенията. Год. I, бр. 2. София, 1930.

Русковъ, М. Д.: Приносъ къмъ изучване на биологията и екологията на боровата процесионка у насъ Год. Соф. университетъ, Агроном. факултетъ. Год. VIII, стр. 261-289. София, 1930.

Sachtleben, H.: Notes on *Pyrausta nubilalis* Hb. and its parasites in Bulgaria and Rumania. International corn borer investigations. Scientific reparts. Vol. III, p. 42-57. Cicago, 1930.

Стайковъ, Цв.: Два важни инсектисида. Химия и индустрия. Год.

Стайковъ, Цв.: Една нова възможность за тютюневата култура у насъ. Бълг. земя. Год. I, бр. 4-6, стр. 53-61. София, 1931.

Starnak, F. Hromadny vyskyt rižkoholenka iziěnikoleho (*Entomascelis adonicis* Pall.) na kulturach řepky v bulgarsku. Ochrana rostene, 1928.

Стателовъ, Н.: Изъ биологията на *Barbitistes amplipennis* и борбата съ него. Зем. мисль, т. II, кн. 1, стр. 39-52. София, 1931.

Стателовъ, Н.: Биология на цвекловия хоботникъ и борбата съ него. Свед. по земледѣлието. Год. XIII, бр. 11-12, стр. 89-131. София, 1932.

Стойновъ, П. Н.: Нашето лозарство и новата опасность за него. Зем. стопанство. Год. IV, бр. 2, стр. 52-54, София, 1930.

Стойновъ, П. Н.: Гроздовиятъ молецъ *Polychrosis botrana* Schiff. у насъ презъ 1930 г. и мъркитъ за борба съ него. Изв. на Бълг. ентом. д-во. Кн. VI, стр. 115-122. София, 1931.

Стойновъ, П. Н. и Чепишевъ, В.: Сливовата щитоносна въшка и борбата съ нея. Ibid. Кн. VI, стр. 203-206. София, 1931.

Стойновъ, П. Н.: Какъ трѣбва да се бори земеделецътъ срещу неприятелитъ на културнитъ растения. Зем. стопанство. Год. V, бр. 5-6, стр. 134-136. София, 1931.

Стойновъ, П. Н.: Главнитъ неприятели на складиранитъ зърнени храни у насъ и борбата срещу тѣхъ. Агрономическа мисль. Год. I, кн. 2, стр. 31-56. София, 1933.

Стрибърни, В. В.: Ръководство по овощарство. Ч. VI. Болести и неприятели на овощнитъ дървета и борбата съ тѣхъ. Стр. 49, съ 12 таблици. Плѣвень, 1925.

Стрибърни, В. В.: Лепливитъ поясчета като срѣдство за борба съ неприятелитъ на овощнитъ дървета. Бълг. овощарство. Год. VIII, бр. 7, стр. 154-156. София, 1927.

Чепишевъ, В.: Ливадната пеперуда у насъ презъ 1929 г. Изв. Бълг. ентомолог. д-во. Кн. V, стр. 203-206. София, 1930.

Чорбаджиевъ, П.: Вреднитъ за овощнитъ дървета корояди и срѣдствата за борба съ тѣхъ. Трудове Българския наученъ зем. стоп. институтъ, № 7. Стр. 1-32. София, 1924.

Чорбаджиевъ, П.: Нѣколко неизвестни и малко известни неприятели у насъ. Сп. на Землед. Изпитат. институти въ България. Год. III, кн. 2-3, стр. 169-175. София, 1925.

Чорбаджиевъ, П.: Beitrag zur Erforschung der Parasiten der Schädlichen Insekten in Bulgarien. (Приносъ къмъ изучаване паразититъ на вреднитъ насѣкоми въ България). Изв. на Бълг. ентомолог. д-во. Кн. II, стр. 84-89. София, 1925.

Чорбаджиевъ, П.: Резултати отъ една анкета по злата муха (*Simulia columbaczensis*) въ България. Свед. по землед. Год. VI, кн. 9-10, стр. 3-16+1 карта. София, 1925.

Чорбаджиевъ, П.: Единъ неприятель на младитъ черешевы дръвчета (*Pentodon idiota* Hbst.). Ibid. Год. VII, кн. 1, стр. 3-9. София, 1926.

Чорбаджиевъ, П.: Бръстовата листна въшка (*Tetraneura ulmi* De Geer.) по коренитъ на царевицата. Ibid. Год. VII, кн. 3, стр. 3-13. София, 1926.

Чорбаджиевъ, П.: Вреднитъ скакалци въ България (видове, разпространение, вреда и организация на борбата). Изв. на Бълг. ентомолог. д-во. Кн. 3, стр. 71-88. София, 1926.

Чорбаджиевъ, П.: Бележки върху нѣкои животински неприятели по културнитъ растения въ България презъ 1925. Ibid. кн. 3, стр. 115-134. София, 1926.

Чорбаджиев, П.: Рапичния бръмбаръ (*Entomoscelis adanidis* Pall.) въ България. Ibid. Кн. 4, стр. 65-90. София, 1928.

Чорбаджиев, П.: Бележки върху нѣкои вредни насѣкоми по културнитѣ растения въ България презъ 1928 и 1929 г. Изв. на Бѣлг. ентомол. д-во. Кн. 5, стр. 63-106. София, 1930.

Чорбаджиев, П.: Бележки върху вредната насѣкомна фауна въ България презъ 1930. Ibid. д-во. Кн. VI, стр. 179-188. София, 1931.

Чорбаджиев, П.: Приносъ къмъ изучване короядитѣ (*Iridae*) въ България. Списание на Бѣлг. Академия на наукитѣ, Кн. XXXIX, стр. 147-186. София, 1929.

Чорбаджиев, П.: Щитоноснитѣ въшки. Бѣлг. овощарство. Год. XI, кн. 1, стр. 3-8 и кн. 2, стр. 33-37. София, 1930.

Чорбаджиев, П.: Констатирани вредни насѣкоми и др. животински неприятели по културнитѣ растения въ България презъ 1932 г. Свед. по земледѣлието. Год. V, кн. 3-4, стр. 6-26. София, 1924.

Чорбаджиев, П.: Констатирани животински неприятели по културнитѣ растения въ България презъ 1924 год. Свед. по земледѣлието. Год. VI, кн. 4-6, стр. 3-20. София, 1925.

Чорбаджиев, П.: Неприятелитѣ по културнитѣ растения въ България презъ 1925 г. Ibid. Год. VII, кн. 2, стр. 20-68. София, 1926.

Чорбаджиев, П.: Неприятелитѣ по културнитѣ растения въ България презъ 1926 г. Ibid. Год. IX, кн. 3 и 4, стр. 3-51. София, 1928.

Чорбаджиев, П.: Неприятелитѣ по културнитѣ растения въ България презъ 1927 год. Свед. по земледѣлието. Год. X, кн. 3-4, стр. 3-68. София, 1929.

Чорбаджиев, П.: Неприятелитѣ по културнитѣ растения въ България презъ 1928 и 1929 г. Свед. по земледѣлието. Год. XIII, кн. 1-2, стр. 3-64 и кн. 3-4, стр. 3-48. София, 1932.

Чорбаджиев, П.: Отчети на ентомологичната секция за 1923 г., стр. 97-109, за 1924 г., стр. 165-185, за 1925 год., стр. 205-257, за 1926 г., стр. 175-241, за 1927 г., стр. 207-246, за 1928 г., стр. 247-277. Отчети отъ земледѣлската опитна и контр. станция въ София за: 1923, 1924, 1925, 1926, 1927 и 1928 г. София.

Чорбаджиев, П.: Гнилецъ и борбата съ него. Сп. Пчела, год. XIX, кн. VIII, стр. 165-176. София, 1926.

Чорбаджиев, П.: Единъ неизвестенъ неприятель на пчелитѣ у насъ. Сп. Пчела, год. XXIV, кн. VIII, стр. 230-234. София, 1931.

(Чорбаджиев, П.) P. Tchorbadjief.: Entomologie Agricole et les insectes nuisibles aux plantes de culture en

Bulgarie. Fourth international congress of entomology. Ithaca, August, 1928. vol. II. P. 746-756. Naumburg, 1929.

(Чорбаджиевъ, П.) P. Tchorbadjief.: La coleoptère du Colza (*Entomoscelis adonidis* Pall.) en Bulgarie. Idem. vol. II. P. 768-770. Naumburg, 1929.

Чорбаджиевъ, П.: Вредният насѣкоми по овощните дървета въ България. Изд. на Мин. Землед. и Държ. имоти. Стр. VIII+240. София, 1933.

Зем. оп. станция, София, 10.V. 1934.

### Извлечение отъ законитѣ и правилницитѣ, които уреждатъ ентомологичната служба въ България

#### *А. Законъ за опазване на растенията отъ болести и неприятели.*

(Утвърденъ съ указъ № 58 отъ 26 априлъ 1930 г. и обнародванъ въ Държавенъ вестникъ, бр. 29, отъ 9 май 1930 г.).

Чл. 1. Този законъ цели опазването на културнитѣ и полезни растения отъ болести и неприятели, организирането и воденето борбата съ болеститѣ и неприятелитѣ по растенията и събирането данни относно разпространението имъ.

Чл. 2. Министърътъ на земледѣлието и държавнитѣ имоти издава наредби за предотвратяване внасянето и разпространяването на болести и неприятели по растенията, както и за ограничаване повредитѣ по тѣхъ.

Тѣзи наредби се отнасятъ:

а) до забраняването вноса и разпространяването семена, растения и части отъ тѣхъ и други материяли, съ които би могло да се внесатъ опасни болести и неприятели;

б) до опредѣлянето условията, при които трѣбва да бждатъ внесени горнитѣ материали, както и мѣстата презъ които трѣбва да бждатъ внесени;

в) до опредѣлянето начина на третиране (обеззаразяване) на допуснатитѣ за вносъ семена, растения или части отъ тѣхъ; третирането става за смѣтка на вносителитѣ;

г) до опредѣлянето начина на третиране, на което трѣбва да се подложатъ заболѣлитѣ или нападнати култури, растителни произведения, или цели полета, за да се предотврати разпространението на нѣкои опасни болести или неприятели; тѣзи наредби опредѣлятъ сжщо за чия смѣтка ще стане третирането;

д) до унищожението заразени отъ опасни болести и неприятели полски култури, дървета, храсти, лозя и др. както и части отъ тѣхъ, растителни продукти, сждове или помѣщения, въ които сж били държани заразенитѣ растения и семена,

или пъкъ на такива растения, които служат за посрѣдници на опасни болести и неприятели:

е) до конфискуване заразенитѣ растения и растителни материали, когато стопанитѣ имъ не изпълнятъ предписаното имъ по този законъ третиране (обеззаразяване);

ж) до забраняването продажбата на растения и растителни продукти, заразени отъ опасни болести и неприятели;

з) до изпълнението изискванията на законитѣ и наредбитѣ на странитѣ, които внасятъ наши семена и растения, части отъ тѣхъ и растителни продукти, за да се улесни вноса и разпространението имъ въ тѣзи страни.

Чл. 3. За издирване и ограничаване на болеститѣ и неприятелитѣ по растенията Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти нарежда ежегодно сезоненъ прегледъ на всички разсадници, овощни, лозови, зеленчукови и тютюневи пипинери, градини, посѣви и насаждения на частни стопани, семепроизводни стопанства и дружества.

Чл. 4. Всѣка година отъ 1-и ноемврий до 1-и мартъ, притежателитѣ и наемателитѣ на всички овощни дървета, лозя, гюлища, както и на заразени дървета и храсти, посѣвни и други насаждения, находящи се въ околността на лозята, овощнитѣ, зеленчуковитѣ, розовитѣ и други градини сж длъжни да събиратъ и изгарятъ всички гжсеници, гнѣзда, яйца и какавиди.

Дърветата и храститѣ, покрай пжтищата и другитѣ обществени мѣста, се почистватъ отъ общинската властъ, а тѣзи покрай държавнитѣ шосета и желѣзопжтнитѣ линии отъ съответнитѣ държавни власти, които сж отговорни за тѣхъ.

Ако въ горния срокъ частнитѣ стопани не почистятъ овощнитѣ градини, гюлищата и други заразени отъ опасни болести и неприятели, тѣ се почистватъ отъ общината за смѣтка на стопанитѣ; изразходванитѣ по случая суми отъ общинската каса се събиратъ отъ секретарь-бирника въ първия данъченъ срокъ, ако до тогава не се внесатъ доброволно.

Чл. 5. Когато се появи нѣкоя болестъ или неприятелъ по растенията, стопанитѣ, наемателитѣ или полскитѣ пазачи сж длъжни да явятъ веднага на кмета, който незабавно съобщава за това въ подвижната земледѣлска катедра или агрономство, като отъ своя страна изпрати части отъ нападнатитѣ растения и екземпляри отъ появилитѣ се болести и неприятели на съответнитѣ научни институти.

Чл. 6. Директорътъ на подвижната земледѣлска катедра или агрономътъ взематъ незабавно мѣрки за прекратяване на болестта или унищожаване на неприятеля по растенията. Сжщитѣ могатъ да налагатъ и предварителни мѣрки за предотвратяване появата на болеститѣ и неприятелитѣ по културитѣ.

Чл. 7. Лицата, натоварени съ борбата противъ болеститѣ

и неприятелитѣ на растенията, могатъ да влизатъ презъ всѣко време въ частнитѣ или обществени мѣста, полета, лозя, градини, разсадници, паркове, дворове и помѣщения, въ които се предполага появата на тѣзи болести и неприятели, да организиратъ борбата съ тѣхъ и да взематъ проби отъ нападателитѣ растения.

Чл. 8. За ограничаване най-опаснитѣ болести и неприятели, разрешава се, следъ предварително одобрение отъ Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти, изораването на засѣти ниви и ливади, отсичането на частни или обществени дървета, лозя, градини, рози и други растения.

Чл. 9. При появата на опасни болести и неприятели по земледѣлскитѣ култури, агрономътъ нарежда задължително заораване на стърнищата и унищожаване по надлеженъ начинъ остатъци отъ прибранитѣ растения, както и дълбоко изораване презъ есенъта на сѣжитѣ земи.

Всички стопани на тютюница сж длѣжни да изчистятъ тютюнаркитѣ (стеблата заедно съ коренитѣ) и да ги изгорятъ на нивитѣ или въ дома веднага следъ обирането на тютюна и въ зависимостъ отъ мѣстнитѣ условия, най-късно до 1 ноемврий.

Чл. 10. За ограничаване масовитѣ болести и неприятели, като главнитѣ по житнитѣ растения, моровото рогче, житната нематода, царевичния молецъ и др., агрономътъ въвежда задължителното обеззаразяване чрезъ съответно третиране на семената отъ тѣзи растения.

Чл. 11. При масова поява на вредни за земледѣлскитѣ култури птици, като: гарги, врани и др., директорътъ на катедрата или агрономътъ нарежда до общинитѣ за образуване команди за унищожаването имъ, за която целъ се използва мжжкото население, годно да носи оружие.

Мѣстнитѣ ловни организации сж длѣжни да дадатъ помощта си за това унищожаване.

Чл. 12. При поява на опасни болести или неприятели въ нѣкои стопанства, мѣстности или землища, органитѣ на Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти обявяватъ сѣжитѣ за заразени и забраняватъ износа на растения, части отъ тѣхъ или тѣхни произведения, съ които биха се разпространили тѣзи болести или неприятели.

Чл. 13. Когато се установи че растенията въ нѣкоя област сж заразени отъ опасни болести, или сж нападнати отъ мжчно изстребими неприятели, тамъ Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти забранява за опредѣленъ срокъ отглеждането на растения, които се нападатъ отъ тѣзи болести и неприятели.

Чл. 14. Забранява се продажбата на всѣкакъвъ посадоченъ материалъ, семена, растения или части отъ тѣхъ, заразени отъ болести или нападнати отъ неприятели.

Тамъ кждето е възможно, агрономътъ нарежда за обеззаразяването или опушването (фумигирането) на заразенитѣ материали и семена.

Ако обеззаразяването е невъзможно и болеститѣ и неприятелитѣ сж много опасни, материалитѣ и семената се конфискуватъ и унищожаватъ, а стопанитѣ се обезщетяватъ, съгласно чл. 17 отъ настоящия законъ.

Чл. 15. Производителитѣ и продавачитѣ на посадочни материали трѣбва да се снабдяватъ, въз основа на прегледа по чл. 4 отъ настоящия законъ, съ удостоверение за здравината на продаваемитѣ дървета, храсти, лози, разсади, материали и семена.

Тѣзи удостоверения иматъ валидностъ за една година и при появяване нова болестъ се обезсилватъ.

Чл. 16. Всѣки транспортъ, или пратка отъ семена, или посадочни материали трѣбва да бжде придружена съ удостоверение, указано въ предшествувачия членъ. Въ противенъ случай тѣ не се приематъ и допускатъ отъ желѣзопѣжнитѣ и други власти.

Чл. 17. Стопанитѣ на унищожениѣ заразени култури, дървета, лозя, градини, рози и други растения и продукти отъ тѣхъ, сждове или помѣщения се обезщетяватъ по оценка на комисията, назначена отъ директора на земледѣлската катедра въ съставъ: единъ общински съветникъ, главния учителъ, вещо лице и мѣстния агрономъ, който е председателъ. Обезщетението е въ размѣръ на 60% отъ стойността на унищожениѣ материали и предмети.

Чл. 18. Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти дава опредѣлени отъ него премии на стопани, сдружения, кооперации и частни лица, които сж развили ползотворна дейностъ за унищожаване на болести и неприятели по растенията.

Чл. 19. Разпространението на всички срѣдства, материали, препарати и химикали за борба съ болеститѣ и неприятелитѣ по културнитѣ растения се разрешава следъ изпитването и одобрението отъ централната опитна станция въ страната, съгласно правилника за контролата и изследването на материалитѣ и препаратитѣ, употребявани въ земледѣлското стопанство.

Чл. 20. Всички разрешени срѣдства, материали, химикали и препарати трѣбва да бждатъ съ еднакъвъ химически съставъ и еднакви химически свойства съ пробата при изследването. Въ противенъ случай, даденото разрешение се отнема, а на съответното срѣдство разпространението се забранява.

За всѣка промѣна въ състава и свойството на дадено срѣдство, трѣбва да се предупреди станцията, дали разрешението, която нарежда за ново изпитване.

Чл. 21. Министерството на земледѣлието и държавнитѣ

имоти въ официалнитѣ си сведения обнародва списъка на разрешенитѣ материали и препарати.

Чл. 22. Върху опаковката на неотровнитѣ срѣдства, препаратитѣ, химикалитѣ и материалитѣ трѣбва да се означа само името на фабриката, названието на срѣдството, количеството, болеститѣ противъ които се употрѣбвява и упжтване за употрѣблението му, а на отровнитѣ освенъ това на етикета се поставя и човѣшки черепъ съ кръстосани подъ него кости и написано „отровно“.

Чл. 23. Продавачитѣ на материали, препарати, химикали и други срѣдства за борба съ болеститѣ и неприятелитѣ по културнитѣ растения сж длъжни да продаватъ и приспособленията, уреди за предпазване, като маски, очила, ржкавици и др.

Чл. 24. Забранява се рекламирането на допуснати въ продажба срѣдства за борба съ болести и неприятели по растенията за други цели, освенъ установенитѣ въ контролното свидетелство.

Чл. 25. Въ случай на масово нападение на опасни болести и неприятели, които застрашаватъ народното стопанство, като появата на скакалци, гжсеници, мишки и др., всички административни, войскови, общински, училищни, митнически, пощенски, желѣзопжтни и други власти сж длъжни при поискванъ да дадатъ пълно съдействие на натоваренитѣ съ борбата противъ тѣзи неприятели служебни лица.

Въ такъвъ случай Министерството ни земледѣлието и държавнитѣ имоти доставя и раздава безплатно нужднитѣ срѣдства, машини, уреди, препарати и приспособления за водене на борбата.

Чл. 26. За приготвяне на никотинови препарати въ частни и кооперативни предприятия разрешава се отпускането на денатурирана тютюнева фурда и повредени тютюни отъ тютюневитѣ и фабрични складове.

Чл. 27. Окончателно конфискуванитѣ отъ финансовитѣ и други власти препарати, химикали и други срѣдства, служащи за борба съ болеститѣ и неприятелитѣ по растенията се предаватъ отъ финансовитѣ власти безплатно на натоваренитѣ длъжностни лица съ водене борбата противъ болеститѣ и неприятелитѣ.

Чл. 28. На неизпълнитѣ наредбитѣ на този законъ частни лица се съставя актъ отъ агронома за глобяването имъ отъ 1000 до 5000 лева, което се налага съ заповѣдь отъ г. Министра на земледѣлието и държавнитѣ имоти.

Чл. 29. Кметътъ е длъженъ да изпълнява всички наредби и разпореждания на директора на подвижната земледѣлска катедра или агронома по ограничаване и унищожаване на болеститѣ и неприятелитѣ по растенията, както и за унищожаването на буренитѣ по словетѣ, пжтищата и каналитѣ.

Чл. 30. Длъжностнитѣ лица, които не изпълняватъ наредданията на настоящия законъ или откажатъ да дадатъ съдействие или дадатъ такава несвоевременно на лицата, натоварени съ водене борбата съ появилитѣ се болести и неприятели по растенията и съ това станатъ причина за загуби отъ сѣщитѣ се наказватъ съ заповѣдъ отъ г. Министра на земледѣлието и държавнитѣ имоти съ глоба отъ 500 до 10.000 лева.

Чл. 31. Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти ежегодно предвижда въ редовния си бюджетъ служби и срѣдства за изпълнението на този законъ, както и кредити за премии и обезщетение по него.

Чл. 32. За приложение на този законъ се изработватъ нужнитѣ правилници, които се удобряватъ съ указъ.

Чл. 33. Изпълнението на закона се възлага на Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти и на това на Вътрешнитѣ работи и народното здраве.

Чл. 34. Този законъ влиза въ сила 10 дни отъ обнародването му въ „Държавенъ вестникъ“ и отмѣня всички други закони и наредби, които му противоречатъ, или уреждатъ еднакви съ него материи.

#### *Б. Конвенция за защита на растенията, отъ 16 априлъ 1929 г.*

(Утвърдена съ указъ № 21, отъ 10 априлъ 1933 г. и обнародвана въ Държавенъ вестникъ, бр. 32, отъ 13 май 1933 год.).

Чл. 1. Договорящитѣ страни се ангажирватъ да взематъ необходимитѣ законодателни и административни мѣрки, за да се осигури една обща и ефикасна акция противъ внасянето и разпространението на болести или неприятели по растенията. Мѣрkitѣ трѣбва да визиратъ по отдѣлно:

1. Контрола върху културитѣ, разсадницитѣ, градинитѣ, цвѣтарницитѣ и др. чиито произведения сѣ предназначени за търговията съ растения и растителни части.

Всѣка отъ договорящитѣ страни съставя периодически списъка на различнитѣ култури, насаждения и произведения, които сѣ предметъ на тая контрола.

2. Констатацията на появилитѣ се болести и неприятели по растенията, а сѣщо и означаването на заразенитѣ мѣстности.

3. Предохранителни срѣдства и борбата противъ болеститѣ и неприятелитѣ по растенията.

4. Урегулиране на транспорта подъ неговитѣ различни форми сѣщо и на амбалажа за растенията и растителнитѣ части, като се забрани употребата за тази цель на всѣко срѣдство и материя, която представлява сериозна опасностъ за разпространението на болести и неприятели по растенията.

5. Санкциитѣ, които се взематъ въ случай на нарушение наредбитѣ.

Чл. 2. Въ всѣка договоряща страна по настоящата конвенция ще бжде създадена една официална организация за защита на растенията, предназначена да осигури изпълнението на мѣрките, посочени въ чл. 1. Тази официална организация ще съдържа минимумъ:

1. Едно учреждение за научно-технически микроскопични, фитопатологични и земеделско-зоологични изследвания и проучвания.

2. Една официална служба за охрана на растенията, която ще има главната задача:

а) да контролира културитѣ и предприятията, визирани въ чл. 1, за да се констатира появяването и разпространението на болести и неприятели по растенията.

б) да разпространява необходимитѣ познания по болеститѣ и неприятелитѣ на растенията, както и мѣрките за предпазване и борба съ тѣхъ;

в) да разглежда пратки съ растения, и растителни части;

г) да издава удостоверения съ означение здравното състояние и произхода на пратката съ растения и растителни части.

Чл. 3. (Мѣрки за изпълнение).

Чл. 4. Договорящитѣ страни се заангажирватъ да взематъ всички необходими мѣрки, било за предпазване, или водене борба съ болеститѣ и неприятелитѣ по растенията, било за контролата при внасянето на растения и растителни части, специално за такива, идващи отъ страни, които не притежаватъ още една неофициална организация за защита на растенията.

Когато договорящитѣ страни изискватъ, щото растенията и растителнитѣ части, опредѣлени за вносъ, да бждатъ придружени съ здравно свидетелство, издадено отъ официалната компетентна служба, надлежно натоварена за това въ страната-износителка, тогава договорящитѣ страни трѣбва да съблюдаватъ напълно условията въ настоящата конвенция.

Чл. 5. Вносътъ на растения и растителни части, които трѣбва да бждатъ придружени съ санитарно свидетелство или подложени на здравенъ прегледъ, ще се извършва само презъ митницитѣ, чийто списъкъ ще бжде установенъ отъ страната вносителка, като се държи смѣтка, разбира се, за необходимостта да не се препятствува на интернационалната търговия. Този списъкъ ще бжде публикуванъ отъ странитѣ вносителки въ „Държавенъ вестникъ“, кждето се публикуватъ действащитѣ законодателни и административни мѣрки и ще се съобщава на странитѣ износителки, които биха го поискали.

Чл. 6. Всѣка страна запазва правото си да инспектира и да

постави подъ карантина растенията и растителнитѣ части, или да забрани вноса временно, или като изключение, даже когато праткитѣ сж снабдени съ санитарно свидетелство. Страната, която взема тия мѣрки за забрана на вноса, трѣбва да съобща мотивитѣ. Прегледътъ трѣбва да се извърши по възможностъ въ най-кратко време, а за произведения, които лесно се повреждатъ, веднага съ пристигането имъ на мѣстото, кждето трѣбва да се извърши прегледа.

Когато праткитѣ сж намѣрени за заразени или повредени, страната-вносителка уведомява веднага правителството на страната-износителка, която налага санкции, които сж въ сила въ тая страна. Праткитѣ, намѣрени за заразени или повредени, могатъ да бждатъ подложени на дезинфекция или други третирания, предвидени въ законитѣ, които сж въ сила въ страната-вносителка, или да бждатъ върнати, или унищожени за смѣтка на изпращача, безъ страната да бжде отговорна за загубитѣ, които ще последватъ отъ приложитѣ мѣрки.

Ако пратката бжде унищожена, веднага се съставя актъ и се изпраща на правителството на заинтересованата страна.

Чл. 7. Странитѣ, които възъ основа на общи санитарни мѣрки забранятъ вноса на нѣкои растения или растителни части, трѣбва да публикуватъ мотивираното си решение въ „Държавенъ вестникъ“, кждето се публикуватъ и всички действащи въ страната имъ законодателни документи или административни наредби и да ги направятъ достояние безъ всякакво закъснение на Международния земледѣлски институтъ.

Чл. 8. Договорящитѣ страни се заангажирватъ да не предписватъ подъ претекстъ на санитарни предпазни мѣрки забраната на вносъ и транзитъ на растения и растителни части, произхождащи отъ дадена страна, освенъ въ случаи, когато действително е констатирано нѣкоя болестъ или неприятелъ на растенията върху територията на тази страна и когато се наложи една действителна необходимостъ да се охраняватъ растенията въ страната, която е забранила вноса.

Чл. 10. (изключения по вноса).

Чл. 12. За съществуването или създаването на една официална служба за защита на растенията ще бжде съобщавано отъ страна на всѣка отъ договорящитѣ страни на Международния земедѣлски институтъ.

Чл. 13. (конвенцията отъ 7 юний 1905 г.)

Институтътъ, ограничавайки дейността си въ международната областъ, трѣбва:

а) да събере, да изучи и да публикува въ колкото се може по-краткъ срокъ статистическитѣ, техническитѣ, или стопанскитѣ сведения по културата, производствата, както на животни, тъй и на растения, търговията съ земледѣлски произведения и ценитѣ по разнитѣ пазари;

б) да съобщи на заинтересованитѣ, също тъй бързо всички горепоменати сведения:

в) да посочи селско-работническитѣ надници;

г) да съобщава новитѣ болести по растенията, които биха се появили нѣкъде по земното кълбо, като се посочватъ заразенитѣ площи, ходътъ на болестъта и, ако е възможно, ефикаснитѣ сръдства за борба съ тѣхъ;

д) да изучи въпроситѣ по кооперацията, осигуровката и земеделския кредитъ въ всичкитѣ имъ форми, да събере и публикува информациитѣ, които биха били отъ полза за разнитѣ страни, относно организирането на кооперативното, осигурително и земеделско кредитно дѣло.

е) да представи, ако трѣбва, на одобрение на правителството мѣрки за защита на общитѣ интереси на земеделцитѣ и за подобрене на тѣхнитѣ условия, следъ като предварително се е снабдилъ съ всички необходимии сръдства за информирание, като: изказани пожелания отъ международни конгреси, въ връзка съ земледѣлието, земеделскитѣ сдружавания, академии, корпорации и пр.

Всички въпроси, засѣгащи стопанскитѣ интереси, законодателството и управлението на една отдѣлна държава трѣбва да бждатъ изключени отъ компетентността на института.

Чл. чл. 14—24 (уреждатъ отношенията между договорящитѣ страни и др.).

### *В. Правилникъ за ентомологичната служба въ България.*

(Утвърденъ съ указъ № 12, отъ 14 февруарий 1931 год., и публикуванъ въ „Държавенъ вестникъ“, бр. 264, отъ 26 февруарий 1931 год.  
Отмененъ съ указъ №        отъ        1934 год., публикуванъ въ „Държавенъ вестникъ“, бр. 1, отъ 2 априль 1934 год.).

§ 1. Съгласно чл. 32 отъ Закона за опазване растенията отъ болести и неприятели въ страната се учредява ентомологическа служба.

§ 2. Службата се води и изпълнява отъ Ентомологичния отдѣлъ при държавната земледѣлска опитна и контролна станция въ София.

З а б е л е ж к а. Следъ като въ Агрономическия факултетъ на Университета въ София, се развие предвидената въ чл. 278, буква д отъ Закона за народното образование, редовна доцентура по ентомология, тя влиза по право въ състава на ентомологичната служба.

§ 3. На тая служба се възлагатъ всички инициативи и мѣрки по прилагането на Закона за опазване на растенията отъ неприятели, както и изработване на всички правилници и наредби по приложението му.

§ 4. Министерството на земледѣлието и държавнитѣ

имоти предвижда ежегодно въ бюджета си специални кредити за нуждитъ на ентомологичната служба.

§ 5. Ентомологичната служба се ръководи отъ началника на съответния отдѣлъ при Софийската земледѣлска опитна и контролна станция, въ съгласие съ помощникъ началника на сѣщия отдѣлъ и се подпомага отъ останалия помощенъ персоналъ на отдѣла.

§ 11. Службата влиза въ непосредствена връзка съ всички институти и организации въ страната, за да използва до максимална степенъ тѣхната помощъ въ работата си по борбата съ неприятелитъ по земледѣлскитъ култури и произведенията, получавани отъ тѣхъ.

§ 15. Службата популяризира и разпространява необходимитъ знания по отношение неприятелитъ по растенията и борбата съ тѣхъ.

*Г. Правилникъ за контрола на внасянитъ, транзитирани и изнасяни отъ страната живи растения и части отъ тѣхъ.*  
(Печатанъ въ Държавенъ вестникъ, брой 168, отъ 25 октомврий 1932 год.).

§ 1. Възъ основа на чл. 2 и 32 отъ Закона за опазване на растенията отъ болести и неприятели, се изработи настоящиятъ правилникъ, който има за цель да урегулира здравната контрола при вноса, транзита и износа на всички живи растения, като: дръвчета, храсти, рози, пръчки, калеми, пжпки, декоративни растения, диви или културни растения, перениращи корени, клубени, луковици, семена, плодове, зеленчуци и др.

§ 2. Здравната контрола се извършва отъ фитопатологичната и ентомологичната служби, като органи на Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти. Тѣзи служби издаватъ свидетелство за здравното състояние и произходъ, по приложенія образецъ.

§ 3. На здравна контрола подлежатъ всички внасяни и транзитирани презъ България живи растения и растителни части, а сѣщо така и онѣзи, които сж предназначени за износъ или транзитъ въ чужди страни, които изискватъ при влизане въ територията свидетелство за произходъ и здравно състояние.

§ 4. Всички пратки отъ странство трѣбва да бждатъ придружени отъ здравно свидетелство, издадено отъ държавни фитопатологични и ентомологични власти отъ страната, отъ кждето произхождатъ праткитъ. Въ свидетелството трѣбва да е установено, че праткитъ не носятъ въ себе си заразна болестъ или опасенъ неприятелъ. Ако пратката идва направо отъ Северна или Южна Америка, Австралия, Япония, Китай или Хавайскитъ острови, въ свидетелството изрично

трѣбва да се потвърди още и това, че пратката нѣма и следнитѣ болести и неприятели: *Synchytrium endobioticum*, *Spongospora subterranea*, *Diplodia zeae*, *Bacillus amylovorus*, *Endothia parasitica*, *Plowrightia morbosa*, *Diaspis pentagona*, *Aspidiotus perniciosus*, *Phthorimea aperculella*, *Platyedra gossypiella*, *Leptinotarsa decemlineata*, *Anthonomus grandis*, *Popillia japonica*.

Това не се отнася до южнитѣ плодове, предназначени за консумация, като портокали, мандарини, лимони и др.

§ 5. Прегледътъ на вноситѣ пратки се извършва въ митническитѣ пунктове, опредѣлени въ Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти, въ съгласие съ Министерството на финанситѣ. Щомъ пристигнатъ вноситѣ пратки на митницитѣ, последнитѣ сж длѣжни да уведомятъ надлежната земледѣлска опитна и контролна станция и да изпратятъ свидетелството, възъ основа на което тя решава да допусне ли пратката по свидетелството, или да направи прегледъ. Вносителътъ може да опредѣли друга митница, кждето да стане прегледа, но въ такъвъ случай, разносикътъ по отиването сж за негова смѣтка.

§ 6. Прегледътъ става по взета срѣдна проба, или на цѣлата пратка. При прегледа се взема предъ видъ свидетелството, което придружава пратката; то трѣбва да бжде написано на езика на страната, отъ която произхожда пратката и на единъ отъ признатитѣ международни езици. Свидетелството не трѣбва да бжде по-старо отъ 7 дни, отъ деня, въ който е отправена пратката. При съмнителни случаи пратката може да бжде поставена и подъ карантина.

§ 7. Съответната контролна служба възъ основа на прегледа може: а) да пропусне пратката свободно; б) да подложи пратката на третиране, съгласно чл. 2, буква „в“, отъ Закона за опазване на растенията отъ болести и неприятели и други специални правилници и в) да не позволи внасянето на пратката въ страната. Третирането е за смѣтка на вносителя.

§ 9. Докато трае прегледа, вноситѣ стоки се пазятъ въ складоветѣ на митницата безъ магазинажъ. По желание на вносителя пратката може да се премагацинира въ собствено или наето помѣщение, кждето се запазва подъ контролата на органитъ на Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти.

§ 9. Вноситѣ пратки трѣбва да бждатъ напълно свободни отъ прѣстъ, слама и сѣно, които биха могли да пренесатъ болести и неприятели.

§ 10. Прегледътъ на вноситѣ пратки е свободенъ отъ такси, обаче, евентуалнитѣ разноси, свързани съ прегледа, сж за смѣтка на вносителя.

§ 11. Транзитътъ презъ страната на живи растения, растителни части и други изброени въ § 1 — е свободенъ. Праткиътъ, обаче трѣбва да бждатъ плѣтно опаковани, вагонитѣ

пломбирани, а също и другитѣ сѣдове така изолирани, че да е изключена възможността за внасянето въ страната на болести и неприятели. Въ противенъ случай, по предложение на митническитѣ власти, и тѣ се подлагатъ на прегледъ.

§ 12. Фитопалогичната и ентомологичната служби упражняватъ здравна контрола и върху всички износни пратки, било по желание на износителя, било по изискването на страната, въ която се изнася. Списъкъ на странитѣ, които изискватъ свидетелства за здравна контрола се оповестява отъ Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти.

§ 13. Желаящитѣ да получатъ здравно свидетелство за изнасянитѣ пратки, подаватъ заявление до ближния държавенъ агрономъ, който отъ своя страна взема срѣдна проба, която изпраща заедно съ заявлението на надлежната земледѣлска опитна и контролна станция. Последната преглежда пратката и издава здравно свидетелство, което изпраща на заинтересования чрезъ държавния агрономъ. Здравното свидетелство се издава по приложения образецъ. Всички сведения, необходими за здравното свидетелство, трѣбва да бѣдатъ дадени въ заявлението на износителя и потвърдени отъ мѣстния агрономъ.

§ 14. Опаковката и пломбата на пратката се поставятъ въ зависимостъ отъ изискванията на страната, въ която се внася пратката.

§ 15. Когато издаването на здравното свидетелство не може да стане по изпратената срѣдна проба, контролната служба по свое усмотрение извършва прегледъ на самото мѣсто, възъ основа на който освидетелствува износната пратка. Разноснитѣ за този прегледъ сѣ за смѣтка на държавата.

§ 16. Издаването на здравнитѣ свидетелства и извършването на контролата по износа сѣ безплатни. Службата събира само надлежния гербовъ налогъ.

§ 17. При спорни случаи по вноса, транзита или износа, въпросътъ се отнася до една комисия при Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти, въ съставъ: трима специалисти, юристконсулта и началника на земледѣлското отдѣление или неговъ замѣстникъ, която разрешава окончателно безапелационно всички спорове.

§ 18. Настоящиятъ правилникъ влиза въ сила единъ мѣсець следъ публикуванетоъ въ „Държавенъ вестникъ“ и отмѣнява всички други правилници и наредби, които му противоречатъ.

---